

בש"פ 8761/22 - גמאל אבו סארה נגד מדינת ישראל

בבית המשפט העליון

בש"פ 8761/22

לפני: כבוד השופט ע' גרוסקופף

העורר: גמאל אבו סארה

נ ג ד

המשיב: מדינת ישראל

ערר על החלטתו של בית המשפט המחוזי מרכז בלוד מיום 19.12.2022 במ"ת 38065-08-22 שניתנה על ידי כבוד השופט עמית מיכלס

תאריך הישיבה: ה' בטבת התשפ"ג (29.12.2022)

בשם העורר: עו"ד עלא תלאווי

בשם המשיבה: עו"ד נגה בן סידי

החלטה

לפניי ערר לפי סעיף 53 לחוק סדר הדין הפלילי (סמכויות אכיפה - מעצרים), התשנ"ו-1996 על החלטתו של בית המשפט המחוזי מרכז בלוד (כב' השופט עמית מיכלס) במ"ת 38065-08-22 מיום 19.12.2022, במסגרתה הורה על מעצרו של העורר עד לתום ההליכים המשפטיים נגדו.

כתב האישום וההליכים עד כה

1. העורר הוא גבר בן 52, נשוי ואב לחמישה ילדים. ביום 17.8.2022 הוגש נגדו כתב אישום המייחס לו אישומים בגין העבירות הבאות: סיכון חיי אדם בנתיב תחבורה לפי סעיף (2)332 לחוק העונשין, התשל"ז-1977 (להלן: עמוד 1

חוק העונשין); הפרת הוראה חוקית לפי סעיף 287(א) לחוק העונשין; נהיגה בלי רישיון נהיגה לפי סעיף 10(א) לפקודת התעבורה [נוסח חדש], התשכ"א-1961 (להלן: פקודת התעבורה); ונהיגה בזמן פסילה לפי סעיף 67 לפקודת התעבורה.

2. לתיאור המעשים בגינם הוגש כתב האישום אקדים לציין כי העבירות המיוחסות לעורר בוצעו בזמן שהיה נתון במעצר בית תחת תנאים מגבילים, במסגרת הליך אחר שהתנהל ועודנו מתנהל נגדו בבית המשפט לתעבורה במחוז מרכז (מ"ת 11626-04-20; פ"ל 11625-04-20. להלן: ההליך האחר). במסגרת ההליך האחר הותר לעורר לצאת ממעצר הבית לצורכי עבודה בלבד, בשעות מסוימות ובליווי של מפקח, ונאסר עליו להחזיק או לקבל רישיון עד לתום ההליכים המשפטיים נגדו.

3. על פי המתואר בכתב האישום, ביום 8.8.2022 בשעה 8:45 בבוקר לערך, נצפה העורר על ידי שני שוטרים (להלן: השוטרים) כאשר הוא נוהג ברכב מסוג סיטרואן (להלן: הרכב). השוטרים נהגו בניידת סמויה (להלן: הניידת) ומשהבחינו בעורר נוהג ברכב, ביקשו ממנו לעצור על מנת שיוכלו לחקור אותו. העורר העמיד פנים כי בכוונתו למלא את בקשת השוטרים ועצר את רכבו. אולם מיד לאחר שהניידת עצרה גם היא מאחוריו, העורר הניע את הרכב בכוונה להימלט מהם, בעודו נוהג על כביש 4 לכיוון צפון. שם, המשיך העורר בהימלטותו תוך שהוא נוסע במהירות גבוהה, חוצה צמתים כשברמזור דולק אור אדום, נוסע נגד כיוון התנועה ומסכן רכבים אחרים בכביש. העורר המשיך להגביר את מהירות הרכב מעל ל-140 קמ"ש תוך נסיעה על כביש 581, ומשכך המשטרה הציבה על הכביש מחסום באמצעות פריסת דוקרנים לאורכו. העורר המשיך בנסיעתו לכיוון המחסום, עד ששוטר שעמד במקום, אשר חשש שהרכב יפגע בו, פתח בירי לכיוון גלגלי הרכב במטרה לסכל את נסיעתו. חרף הירי, העורר המשיך בנסיעה, פרץ את המחסום ועלה עם הרכב על הדוקרנים, עד אשר עצר את הרכב בשולי הכביש. אז, יצא העורר מן הרכב וניסה להימלט רגלית. למרות שאחד השוטרים במקום צעק לעורר "עצור משטרה", האחרון המשיך בניסיון הימלטותו בהתחבאו בצמחייה באזור. לבסוף, העורר נמצא ונעצר על ידי המשטרה.

לשלמות התמונה יוער, כי בהמשך התברר שברכבו של העורר אותרה כמות סמים מסוג וכמות שאינם ידועים, אך עובדה זו לא צוינה בכתב האישום.

4. כאמור, ביום 17.8.2022 הוגש נגד העורר כתב אישום ובצדו בקשה לעצרו עד לתום ההליכים המשפטיים המתנהלים נגדו. במהלך דיון שהתקיים ביום 2.10.2022 הסכים העורר לקיומן של ראיות לכאורה, וביקש להפנותו לשירות המבחן לצורך עריכת תסקיר מעצר בעניינו, וזאת במטרה לשלבו בהליך טיפולי, בייחוד לאור העובדה שהוא מכור לסמים ולאalkohol, עובדה אשר נדונה במסגרת הליכים פליליים אחרים בעברו של העורר, ואשר אף הביאה לשליחתו בשנת 2017 לקהילה הטיפולית "אילנות" (להלן: אילנות), שם השלים הליך גמילה של שנה. חרף התנגדות המדינה לשליחת העורר לתסקיר, בית משפט קמא נעתר לבקשתו. תסקיר שירות המבחן מיום 8.11.2022 עמד על מסוכנותו הגבוהה של העורר, לצד התמכרותו הקשה וארוכת השנים, והביע עמדה אמביוולנטית באשר ליכולותיו לחזור ולהשתלב בתהליך שיקום משמעותי בקהילה טיפולית סגורה. בתוך כך, צוינו הרשעותיו הקודמות של העורר - 10 במספר - בגין עבירות רכוש, סמים, אלימות ותעבורה, אשר בוצעו בין השנים 1993-2018. לצד זאת, שירות המבחן סקר גם את נסיבות חייו של העורר וציין מספר משברים בחייו, כמו גם קשיים כלכליים משמעותיים איתם מתמודד מזה עשרות שנים. בדיון שהתנהל ביום 14.11.2022 טענו באי-כוח הצדדים בנוגע לפרשנות התסקיר האמור, ובסופו נקבע שחרף מסקנות שירות המבחן - אשר כאמור הביעו ספקנות ביחס ליכולתו של העורר להשתלב בקהילה טיפולית בשנית - יש להורות על קבלת תסקיר משלים בעניינו. זאת, על מנת "להותיר פתח ולו מזערי לשילובו של המשיב בהליך טיפולי"

(פרוטוקול הדיון מיום 14.11.2022, עמ' 11, ש' 2).

5. בהתאם לאמור, ביום 28.11.2022 הוגש תסקיר משלים בעניינו של העורר. שירות המבחן התרשם כי לעורר נזקקות טיפולית גבוהה, ומצא כי ניתן לבחון את התאמתו להשתלבות באילנות. כן הובהר, כי רמת הסיכון הנשקפת ממנו משמעותית ביותר. עם זאת, לנוכח התמכרותו הקשה ובצירוף עם רצונו האוטנטי להשתלב בשנית בקהילה טיפולית, צוין כי יש להפנות את העורר לריאיון עם הגורמים הרלוונטיים מטעם אילנות, במטרה לבחון את התאמתו לשם. בהמשך, ביום 14.12.2022, הוגש תסקיר משלים נוסף, ובו צוין כי גורמי הטיפול מטעם אילנות מצאו כי העורר מתאים להשתלבות במוסדם. לנוכח זאת, המליץ שירות המבחן לשחרר את העורר לקהילה הטיפולית, בכפוף להשתתף הגבלות נוספות עליו.

6. במהלך דיון שהתקיים ביום 19.12.2022, תמך בא-כוח העורר בקבלת המלצתו של שירות המבחן, וטען כי מרשו עומד בתנאים שהותוו בפסיקה לצורך שליחת נאשם להשתלבות בקהילה טיפולית כבר בשלב המעצר (בש"פ 1981/11 מדינת ישראל נ' סויסה, פ"ד סד(3) 101, 113-116 (2011) (להלן: עניין סויסה)). בתוך כך הודגש, כי העורר השלים בהצלחה תהליך גמילה טיפולי בעבר, ונמנע משימוש בחומרים אסורים במשך 4 שנים. המדינה, לעומת זאת, התנגדה, שכן לדבריה העורר אינו עונה על השיקולים שהותוו בפסיקה לעניין זה, וזאת בייחוד לאור מסוכנותו, ובהצטרף לעברו הפלילי המכביד.

7. בהחלטה מאותו היום קיבל בית משפט קמא את עמדת המדינה והורה על מעצרו של העורר עד לתום ההליכים המשפטיים נגדו. בתוך כך, בית המשפט עמד, בין היתר, על נסיבות ביצוע העבירות לכאורה, בדגש על הפרתו של העורר את תנאי שחרורו בעת ביצועו, וקבע כי אין קשר בין מעשיו כאמור לבין ההתמכרות ממנה הוא סובל. בנוסף, צוין כי התסקיר האחרון בעניינו של העורר הוא "טכני" (פרוטוקול הדיון מיום 19.12.2022, עמ' 14, ש' 20), כך שההמלצה שהובאה בסופו, לפיה יש להפנות את העורר לחלופת מעצר באילנות, מתגמדת לנוכח מסקנותיהם השליליות של שלושת התסקירים הקודמים בעניינו, אשר מונים טעמים רבים התומכים דווקא באי שחרורו של העורר לחלופת מעצר בקהילה טיפולית. עוד הוטעם, כי העורר אינו עונה על השיקולים שהותוו בעניין סויסה, הואיל והטיפול שבו השתלב העורר בעבר - אשר התקיים כאמור גם הוא באילנות - הסתיים זה מכבר, וכיוון שחרף השגרה התקינה שסיגל לעצמו העורר למשך תקופה מסוימת כתוצאה מהטיפול, בהמשך הוא ביצע עבירות נוספות. לאור כל האמור, ובהצטרף לעובדה שאילנות אינה מסגרת הרמטית אשר יש בכוחה להטיל מגבלות על העורר ולאייץ את המסוכנות הנשקפת ממנו, נקבע כי יש להורות על מעצרו עד לתום ההליכים המשפטיים נגדו.

טענות הצדדים בערר

8. בערר שלפני טוען העורר כי מספר טעמים מטים את הכף לטובת שחרורו לחלופת מעצר באילנות. נטען, כי אין לראות בתסקיר האחרון שהוגש בעניינו של העורר משום תסקיר "טכני", שכן חרף העובדה שהתסקירים הקודמים בעניינו הביעו ספקנות ראשונית ביחס לאפשרות שחרורו לחלופת מעצר בקהילה טיפולית, הרי ששירות המבחן ערך מספר ראיונות עם העורר וכן שוחח עם גורמי מקצוע מטעם אילנות, והגיע לבסוף למסקנה שהוא מתאים לשחרור למוסד זה. על כן, היה מקום לקבל את המלצת שירות המבחן, וזאת במיוחד לאור חשיבות סוגיית השיקום בעניינו, ובהצטרף לעובדה שעלה בידי העורר להשתקם בעבר ולשמור על ניקיונו במשך תקופה משמעותית. בהקשר זה הוסיף העורר וטען כי הוא בגר, התפכח, ומעוניין באופן כן ואמיתי לחזור למוטב ולהשתקם באופן סופי. עוד נטען כי היה מקום

להחיל את הכללים שהותוו בעניין סויסה בעניינו, ובהקשר זה נטען כי אין להציב רף גבוה מדי ביחס לתנאי הנוגע לכך שיש בחלופה המוצעת כדי לתת מענה הולם למסוכנותו של העורר. נטען, כי לעולם ישנו סיכון אינהרנטי בשחרור עבריינים לחלופות מעצר, וחרף זאת, הפסיקה קבעה שדי להסתפק בהפחתת המסוכנות, ואין חובה לאיינה כליל. בדיון שהתקיים לפני ביום 29.12.2022 הוסיף העורר כי בניגוד לקביעת בית המשפט קמא, מתקיים קשר בין התמכרותו לבין ביצוע העבירות, שכן נתפסו סמים ברכבו בעת ביצועו. עוד נטען כי לאור העומס במוסד אילנות, יש לסבור כי המלצתו של שירות המבחן לשליחת העורר למוסד זה, למרות העומס האמור, מבוססת על טעמים כבדי משקל. כן צוין, כי העורר חווה קשיים במעצר שבו הוא נתון מזה 5 חודשים, וכי התגבשה בו מוטיבציה חזקה לחזור לטיפול ולהשתקם.

9. באת-כוח המדינה התנגדה להחלת הכללים שנקבעו בעניין סויסה בעניינו של העורר. נטען, כי על אף שהעורר השלים הליך גמילה בעבר, הרי שמאז הוא ביצע עבירות נוספות, ועל כן השיקול שהותווה בפסיקה, לפיו על המבקש להשתחרר לחלופה טיפולית להתחיל בהליך שיקום טרם ההליך - לא מתקיים. עוד הוער כי נגד העורר תלויים ועומדים כתבי אישום נוספים אשר מייחסים לו עבירות דומות, ובהצטרף לעובדה שאילנות אינו מוסד המספק הגבלה הרמטית למטופליו, ישנו חשש ממשי אף לשיבוש הליכי משפט ולהימלטות מאימת הדין מצדו.

10. לשלמות התמונה יוער, כי אף העורר עצמו ביקש לשאת דברים לפני, ובמסגרתם הוא הביע חרטה על מעשיו, התנצל על הסבל שהוא גורם למשפחתו והדגיש את מצוקותיו מן ההתמכרות הקשה ואת נזקקותו הטיפולית. עוד אציין כי בני משפחת העורר נכחו בדיון, והתרשמתי לחיוב מהקשר החם בין העורר לבין בני משפחתו, ובמיוחד ילדיו, וכן מכנות שאיפתו לחזור למוטב למענם.

דיון והכרעה

11. לאחר שעיינתי בערר ובנספחיו ושמעתי את טענות הצדדים בעל-פה, ולא בלי התלבטות, הגעתי לכלל מסקנה כי דין הערר להתקבל.

12. בית משפט זה קבע במסגרת עניין סויסה כי ניתן לנצל את שלב המעצר לצורך קידום הליכי שיקום, והתווה מספר שיקולים שיש לבחון בעניין זה, ובכללם: האם העצור החל הליכי הגמילה עובר למעצרו, או למצער הביע רצון להתחיל בטיפול עובר לבקשת המעצר; האם קיימת הסתברות גבוהה כי הליך הגמילה יצליח; האם יש בהליך הגמילה כדי לתת מענה הולם למסוכנות הנשקפת ממנו; וכן נכונותו של מוסד מתאים לקלוט את העצור (ראו: עניין סויסה, בעמ' 119-113; בש"פ 8098/21 בוהדנה נ' מדינת ישראל, פסקה 12 (1.12.2021)). יוער, כי עניין סויסה הוא בגדר בהנחיה, ולא מערכת תנאים קשיחה, ועל כן ניתן לסטות מתנאיה אף במקרים חריגים המצדיקים זאת לגופו של עניין (ראו עניין סויסה, בעמ' 112). מכל מקום, כפי שיפורט להלן, אני סבור כי המקרה דנן נכנס, גם אם לא בנקל, בגדרם של השיקולים האמורים.

13. בעניינו, בחינת התנאים כאמור מלמדת כי מדובר במקרה גבולי. לחובתו של העורר ניצבות העובדות שהעבירות המיוחסות לו בהליך הנוכחי בוצעו לכאורה בזמן שהיה משוחרר למעצר בית בתנאים מגבילים במסגרת ההליך האחר; העובדה שהוא נושא עבר פלילי עשיר בגין מגוון עבירות; וכן עמימותם של תסקירי המבחן בעניינו. עם זאת, נדמה לי כי קיימים טעמים אשר בכל זאת מטילים את הכף לכיוון מתן הזדמנות נוספת לעורר להשתלב בהליך גמילה באילנות. ראשית, העורר השלים בעבר טיפול מלא באילנות, וניתן לומר שהצלחתו הייתה גבוהה באופן יחסי. אומנם הוא

שב לסורו וביצע עבירות נוספות אף לאחר הטיפול, אך הוא שמר על ניקיונו אף בהיעדר מסגרת טיפולית מגבילה, וזאת במשך 4 שנים. שנית, בסופו של דבר, שירות המבחן מצא לנכון להפנות את העורר לאילנות והתרשם בכל זאת מהמוטיבציה הגבוהה שלו להיגמל מהתמכרותו, והעורר אכן עבר תהליך מיון בהתאם, בסופו הוא נמצא מתאים להשתלבות במוסד זה. שלישית, סבורני שיש לתת משקל אף לנסיבות חייו של העורר, אשר אינן פשוטות כלל ועיקר, וכן למוטיבציית העורר כפי שהיא באה לידי ביטוי לפניי - אף אני התרשמתי כי רצונו של העורר לפנות לטיפול הוא רצון כן ואותנטי, שנובע ממצוקה אמיתית.

14. ויוזכר, ההחלמה מהתמכרות לסמים אינה פשוטה, ופעמים רבות נדרשים ניסיונות רבים, עיקשים וחוזרים - מצד כלל המעורבים בעניין - על מנת להצליח להביא מכור לסמים לכדי החלמה מלאה. לעניין זה יפים דבריו של השופט יצחק עמית בעניין סוסיסה: "יש לזכור כי קשה ההתמכרות לסמים כספחת, ולא כל מי שאינו מצליח בניסיון ראשון, שלישי או חמישי, ננעלו בפניו שערי גמילה. אדרבה, המומחים לדבר יודעים לספר כי דווקא אצל המכורים המבוגרים, אלו שהגיעו לשאול תחתיות, גדלים סיכויי הגמילה, לאחר ש'עייפו' כבר מדרך חייהם והגיעו לבשלות המאפשרת להם קבלת טיפול ושיקום" (שם, בעמ' 116). אכן, בדומה לבא-כוחו של העורר, אף אני התרשמתי כי יש בגילו (52) ובהתמודדויות העבר הרבות של העורר עם התמכרותו כדי "לעייפו" מדרכו הרעה, כמו גם אהבתו למשפחתו הקרובה מהווה גורם משמעותי המדרבן אותו לעבר התחייבות לתהליכי שיקום והחלמה.

15. למען הסר ספק יובהר כי לא נעלמה מעיניי מסוכנותו הגבוהה של העורר, ואיני מקל בה ראש כלל ועיקר. העורר ביצע לכאורה עבירות חמורות, ואין חולק כי עד כה לא היה בכוחו של החוק, והסנקציות המוטלות בצדו, להרתיעו בצורה מספקת. עם זאת, החלופה השיקומית המוצעת, שהינה הדוקה גם אם לא הרמטית, בשילוב השיקולים שהובאו לעיל, מלמדים, להתרשמותי, על התקיימותם של התנאים המצדיקים במקרה זה מתן סיכוי נוסף להליך השיקומי. לעניין זה ברצוני להדגיש ולהבהיר - העורר קיבל הזדמנויות לתקן את דרכיו לא אחת, וכעת הוא מקבל הזדמנות נוספת. הזדמנות זו אינה מובנת מאליה, והיא אחרונה בהחלט. יש לקוות שהזדמנות זו תניב פרי, ושהעורר יצליח להתנקות באופן סופי. כאמור, התרשמתי כי משפחתו של העורר יקרה לו, והיא עומדת לצדו חרף הקשיים הרבים - הכלכליים והרגשיים - הניצבים בפניה. טוב יעשה העורר אם ישאב כוחות מתמיכה זו, ויעניק למשפחתו תמורה מצדו, בדמות הבראה ופתיחת דף חדש בחייו, ומוטב מאוחר מאשר לעולם לא.

16. סוף דבר: אני מורה על קבלת הערר במובן זה שהעורר יוכל לצאת לקהילה הטיפולית "אילנות", שמצאה אותו מתאים לשורותיה. ההליך יחזור לבית המשפט המחוזי לשם קביעת תנאים מגבילים ביחס לכך, ככל שיראה לנכון ולפי מיטב שיקול דעתו. בית המשפט קמא מתבקש לקבוע את הדיון בעניין בהקדם, ולא יאוחר מיום 12.1.2023.

ניתנה היום, י"ב בטבת התשפ"ג (5.1.2023).

ש ו פ ט